

KENT YOKSULLUĞU PROFİL ARAŞTIRMASI (MUĞLA İLİ ÖRNEĞİ)

Orhan Kahya,¹ Kasım Yıldırım,² Sergender Sezer,³ Tuğba Hoşgörür,⁴ Mine Kizir,⁵ Mirace Karaca Evren,⁶ Eda Yeşil,⁷ Perihan Korkut,⁸ Vural Hoşgörür⁹

Öz

Bu araştırma makalesi 120K993 nolu “Yoksulluğun Yeni Yüzü Kent Yoksulluğunun Eğitime Yansımalarına İlişkin Bir Eylem Araştırması” adlı TÜBİTAK 1001 projesinin ayaklarından birini oluşturmaktadır. Yoksulluğun eğitime etkilerini ölçmek için yapılan çocuklar, öğretmenler ve yöneticiler gözünden nasıl görüldüğüne dair çalışmaların sonucusu olarak ebeveynlerle yapılan araştırma sonuçlarına dayanmaktadır. Yoksulluk araştırmaları sosyal bilimciler tarafından 19. yüzyıldan bu yana tüm dünyada, özellikle de gelişmekte olan ülkelerde yoğunlukla yürütülmektedir. Ancak kent yoksulluğu yeni bir kavramdır ve bu konudaki araştırmalar daha yakın tarihlere dayanmaktadır. Kent yoksulluğu düzensiz ve yetersiz gelir, yetersiz ve riskli temel varlıklar, güvensiz-tehlikeli ve kalabalık haneler, yetersiz kamusal alt yapı, yetersiz temel hizmetler, sınırlı sosyalleşme, sınırlı destek, yoksulların yasalar yoluyla korunmasındaki yetersizlik ve politik ve bürokratik sistemde yoksulların daha az korunması gibi özünde iyi oluş halindeki eksikliği ifade etmektedir. Bu araştırmada Muğla il merkezi (Menteşe) özelinde kent yoksulluğu profilinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada kesitsel tarama tekniği kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırma kapsamında geliştirilen anket kullanılmıştır. 207 haneden veri toplanmıştır. Araştırmaya katılan hanelerdeki sağlık ve beslenme durumları, mülkiyet ve çevre, çocuklarla ilişkiler ve çocukların katılımı ile çocukların eğitimlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yoksulluk, Kent Yoksulluğu, Yoksulluk Profili, Kesitsel Tarama Tekniği.

¹ Arş. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, orhankahya@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7932-2982

² Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, kasimyildirim@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1406-709X

³ Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, sergender@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7097-8691

⁴ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, t.hosgorur@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7109-3935

⁵ Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, minekizir@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8801-5693

⁶ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, miracekaraca@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-4565-3200

⁷ Bursiyer, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, edaayesil@outlook.com, ORCID: 0000-0002-4841-6545

⁸ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü, pkocaman@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4565-3200

⁹ Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, vuralhosgorur@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8734-1171

URBAN POVERTY PROFILE SURVEY (CASE OF MUĞLA PROVINCE/TÜRKİYE)

Abstract

This paper constitutes one of the pillars of the TUBITAK 1001 project No. 120K993 "The New Face of Poverty: An Action Research on the Reflections of Urban Poverty on Education." It is based on the results of research study with parents as the last of the studies conducted to measure the effects of poverty on education from the perspective of children, teachers, and administrators. Poverty research has been intensively conducted by social scientists all over the world, especially in developing countries, since the nineteenth century. However, urban poverty is a new concept and research on it is more recent. Urban poverty is essentially a lack of well-being, including irregular and inadequate income, insufficient and risky basic assets, insecure-dangerous and crowded households, inadequate public infrastructure, inadequate basic services, limited socialization, limited support, inadequate protection of the poor through laws, and less protection of the poor in the political and bureaucratic system. This study aims to reveal the profile of urban poverty in Muğla provincial center (Menteşe). Cross-sectional survey technique was used in the research. The questionnaire developed within the scope of the research was used as a data collection tool. Data were collected from 207 households. Findings on health and nutrition status, property and environment, relations with children, children's participation and children's education in the households participating in the research are included.

Keywords: Poverty, Urban Poverty, Poverty Profile, Cross-sectional Survey Technique.

GİRİŞ

Yoksulluk sosyal bilimciler tarafından 19. yüzyıldan bu yana birey ya da sistemle bağlantı kurularak açıklanmaya çalışılmıştır. Bireysel teorilere göre yoksulluk bireyle ilintili olarak açıklanmaya çalışılır. Birey yeterince çalışmazsa yoksul kalır. Yoksulluğu sistemle bağlantılı olarak açıklamaya çalışanlar ise yoksulluğun sebeplerini toplumsal yapıda ve tabakalaşma biçiminde ararlar (Oktik, 2008). Özellikle bölüşüm olgusuna yeterince değinilmemesi yoksullukla ilgili çalışmaların bir ayağını eksik bırakmaktadır. Bu çok boyutlu olgu, sadece gelir ve tüketimle birlikte ele alınan geleneksel yoksulluk tartışmasından çok daha fazlasını ifade etmektedir. Kent yoksulluğu, kentli nüfusun ülke nüfusu içindeki yoğunluğu nedeniyle yoksulluğun çok daha belirgin kısmını oluşturmaktadır. Düzensiz ve yetersiz gelir, yetersiz ve riskli temel varlıklar, güvensiz-tehlikeli ve kalabalık haneler, yetersiz kamusal alt yapı, yetersiz temel hizmetler, sınırlı sosyalleşme, sınırlı destek, yoksulların yasalar yoluyla korunmasındaki yetersizlik ve politik ve bürokratik sistemde yoksulların daha az korunması olarak ele alınabilir (Mitlin ve Satterthwaite, 2013; Satterthwaite, 2001). Bu yoksulluklar çok açık bir şekilde göstermektedir ki, yoksulluk sadece iş ve gelir yetersizliği anlamına gelmemekte, aynı zamanda bu yoksulluklar neticesinde ortaya çıkan “kısıtlama yapıları” yoksul hanelerin kendi ihtiyaçlarını karşılamasını zor ve bunlara erişimlerini sınırlı kılmaktadır (Baud vd., 2008). Öte yandan kent yoksullarının sınırlılıklarını ve mahrumiyetlerini görünür hale getirmek, yaşadıkları sorunların çözümünü, adil bir bölüşüm sağlanması konusunda atılacak adımlar ve politikalar için son derece önemlidir.

Yoksulluk özünde iyi oluş halindeki eksikliği ifade etmektedir. Geleneksel görüşler yoksulluğu çoğunlukla alınıp satılabilen ürünlerle ilişkilendirmektedir. Bundan dolayı da yoksul, ihtiyaçlarını karşılayabilecek geliri olmayan insanlar olarak ele alınmaktadır (Sharma, 2012). Bu görüş yoksulluğu parasal süreçlerle açıklamaktadır. Ancak yoksulluk aynı zamanda bölüşüm ve tüketim süreçleriyle de açıklanabilmektedir. Bu durumda bazı insanlar ev yoksulu, bazıları yiyecek yoksulu ve bazıları da sağlık yoksulu olabilirler. Dolayısı ile bireyi yoksul kılan değişkenler farklılaşabilir. Öte yandan yoksulluk farklı durumlarda ortaya çıkabilir (Sharma, 2012). Yoksulluk kültürel bir unsurdur ve özellikle üretim sonucu ortaya çıkan değerlerin bölüşümü temelli bir öğrenme süreci olarak değerlendirildiğinde yoksulluğa bağlı sınıfsal bir olgu olduğunu göz ardı etmemek gerekir.

Birçok ülkede kentleşmenin hızlanması ile birlikte kent ortamında yaşayanların profillerinin ortaya konması önemli hale gelmekte ve aynı zamanda bu profiller kent ortamlarındaki eksikliklerin daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Yaklaşık 20 yıldır “yoksulluğun kentleşmesi” üzerine gittikçe büyüyen önemli tartışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu tartışmalarda kentleşme ile birlikte genel olarak yoksulluğun azaldığı ancak kentin içerisindeki yoksulluğun arttığı belirtilmektedir. 2018 yılı verilerine göre dünya nüfusunun %30’u, yaklaşık olarak 881 milyonu, çok kötü şartlarda yaşamaktadırlar. Bu oranın 2050’ye kadar %60’ı geçmesi beklenmektedir (Castañeda vd., 2018; Lucci vd., 2018). Önceki araştırmalar kırsal yerleşimlerin kent yerleşimleri ile karşılaştırıldığında daha büyük oranda yoksul kitleyi barındırdığını ortaya koymuştur. Ancak son yıllarda yapılan araştırmalar kent yoksulluğu oranlarının kırsal kesimlerdeki yoksulluğun önüne geçtiğini göstermektedir (Nolan vd., 2017). Bunun birçok sebebi olmakla birlikte temel sebep sanayileşmenin bir sonucu olarak artan işgücü talebi ve tarımdaki makineleşme sonucu ortaya çıkan âtil işgücü kaynaklı göçlerdir. 2000’li yıllarda ise daha çok hizmet sektörünün işgücü talebi, tarım sektörünün karlılık oranlarının düşüklüğü, maliyetlerin yüksekliği yanında insanların ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetlerin (başta eğitim, sağlık gibi) kentlerde yoğunlaşması etkili olmuştur.

1. ARAŞTIRMANIN ARKA PLANI

Kent yoksulluğunun incelenmesi hem araştırmacıların hem de siyasetçilerin ilgisini çekmektedir. Çünkü elde edilecek verilerle kentlerde yoksulluğun azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılabilmektedir. Hanehalkı araştırmaları bu bağlamda kent yoksulluğunun tahmininde yapılabilecek çalışmalardan biri olarak gösterilmektedir (Nguyen vd., 2013). Aguilar ve Sumner (2020) tarafından yapılan çalışmada dünyanın Yılmaz, (2008), Erder (1995), Erder, (1996), Akıllı ve Dirikoç (2017), Eryurt ve Koç (2009), Kaya (2011), Şantaş (2016), Kahraman ve Sallan-Gül (2015), Işık ve Pınarcıoğlu, (2012) tarafından da Türkiye'nin kentin yoksul kitleleri sağlık, eğitim, güvenlik ve yaşam standartları ile ilişkili çeşitli değişkenler açısından çok boyutlu olarak araştırılmıştır. Yapılan çalışmada en yoksul olan kitleleri çocuklar ile gençlerin oluşturduğu ve bu kitlelerin tarımsal bir işte çalışmadıkları halde kırsalda ikamet ettikleri belirlenmiştir. Yoksulluğun büyüklüğü ve doğası gereği çok boyutluluğu göz önünde bulundurulduğunda çok boyutlu yoksulluğun büyüklüğü bölgelere göre farklılaştığı görülmektedir. Yoksullukla ilgili bazı eksiklikler örtüşürken bazıları örtüşmemektedir. Örneğin evde elektrik kullanımı, evdeki yaşam koşulları, eğitime devam yılı, okula devam gibi değişkenlere ilişkin göstergeler örtüşürken sağlık göstergeleri diğer değişkenlerle örtüşmemektedir, sağlığa ulaşmak diğer hizmetlere ulaşmaktan daha zor olabilmektedir. Sosyal kırılganlık ile birçok afet türü arasında geçerli olan bu ilişkinin pandemi için de geçerli olacağı tahmin edilmiştir (De Marchi, 2021). Bununla birlikte, sosyal kırılganlık ile pandemi deneyiminin nasıl şekillendiğine odaklanan çalışmaların çoğu, sosyal kırılganlık ile koronavirüse yakalanma riski, vaka ve ölüm oranları arasındaki ilişkiye odaklanmıştır (Gaynor ve Wilson, 2020; Islam vd., 2021; Kashem vd., 2021; Neelon vd., 2021; Wang vd., 2022). Bu çalışmalar, pandeminin en önemli etkilerinden biri olan ekonomik etkileri, sosyal kırılganlıkla bağdaştırmamıştır.

Nguyen ve diğerleri (2013) tarafından yapılan çalışmada Vietnam'daki iki büyük şehirde kent yoksulluğu profili ve bu yoksulluğu etkileyen değişkenler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre yoksul aileler daha kötü ev şartlarına sahip olmaya bağlı pek çok sorunla yüz yüze geldiği görülmüştür. Ucuz barınmanın getirdiği yaşanan kentteki konum, mahalle ve konuta bağlı şartlar yaşamsal bir ihtiyaç olan içme suyuna erişim imkanlarında dahi belirleyici role sahiptir. Birincil haklarda yaşanan bu zorluk eğitim, toplumsal yaşama katılım, işgücüne katılım gibi sosyal haklarda da karşımıza çıkar. Bireyin iyi oluş şartlarını değiştirme imkânı üzerinde belirleyici olan bu haklara erişim yine kent yoksulluğun yeniden üretilmesinde yahut bu döngünün kırılması noktasında da etkilidir. Bu noktada söz konusu araştırmanın sonuçları yoksul ailelerin daha düşük düzeyde eğitim seviyesine sahip olduklarını ve daha fazla beceri gerektirmeyen işlerde vasıfsız eleman olarak çalıştıklarını göstermiştir.

Uwizeye ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışmada Ruanda'nın başkenti Kigali'de kaçak yerleşim yerlerinde yoksulluk ve fırsatların yoksul yaşamı nasıl etkilediği incelenmiştir. Karma yöntem kullanılarak geliştirilen çalışmada 1152 hane halkı ile görüşülmüş, kesitsel tarama ve odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları bazı yoksul yerleşimcilerin yoksulluğa yönelik bazı önlem politikaları olmasına rağmen eğitim, sağlık gibi hizmetlere yeterli düzeyde ulaşamadığını ortaya koymuştur. Yoksul yerleşimciler için oluşturulan gelir elde etme eylemlerinin çoğunun resmi kanallarla yapılmadığı ve kayıt dışı bir şekilde yürütüldüğü anlaşılmıştır. Yine Uwizeye ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışmada boşanmış veya ayrılmış kadınların yönlendirdiği hanehalklarında kadınların korumasız olduğunu tespit edilmiştir. Odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler ise toplum içerisinde sosyal birliktelik ve desteğin yoksul insanlar arasında kentte bir yaşam mücadelesi stratejisi olarak kullanıldığını, ancak bu birlikteliğin yasal olmayan işlerin yürütülmesine neden olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak araştırma bulguları kentteki yoksulların para gerektiren hizmetlere ulaşmada (çocukların eğitim masraflarının karşılanması, sağlık hizmetlerine ulaşma, ev kiralarnı ödeme vb.) büyük problemlerle karşılaştığını ortaya koymuştur. Bu güçlüklerin devlet desteği

ile giderilebileceği, alternatif iş imkânlarının oluşturulması gerektiği ve yine korumasız yoksul insanlara, özellikle de kadınların yönlendirdiği hanehalklarında, destek sağlanmasının önemli olduğu belirtilmiştir.

Shifa ve Leibbrandt (2017) tarafından yapılan çalışmada Kenya'da kent yoksulluğu ve eşitsizlikler araştırılmıştır. Araştırma kapsamında 2009 nüfus sayımında elde edilen veriler kullanılmıştır. Bu verilerle başkentteki ve diğer büyük şehirlerde kent yoksulluğu ve eşitsizlikler çok boyutlu olarak incelenmiştir. Bulgular kent yoksulluğunun farklı kent merkezlerine göre farklılaştığını göstermiştir. Bunun yanında yapılan araştırma hiç evlenmemiş ve/veya eşinden ayrılmış kadınların yönlendirdiği hanehalklarında yoksulluğun, erkek merkezli hane halklarından daha olumsuz olduğunu ortaya koymuştur.

Akerele ve Adewuyi (2011) tarafından yapılan çalışmada Nijerya'daki Ekiti şehrindeki araştırmada toplamda 80 aile ile yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada evin sahip olduğu şartlar ile ilgili bulgulara göre araştırmaya katılan hanehalklarının çoğunun apartman dairesinde yaşadığını ortaya koymuştur. Bunun yanın da hanehalklarının çoğunun evlerinin kiralık olduğu anlaşılmıştır. Araştırmada diğer önemli bir durum olarak da evlerdeki insanların yaşam şartları incelenmiştir. Maziya-Dixon ve diğerleri (2004) tarafından da belirtildiği üzere elektrik, su vb. alt yapılar yiyeceklerin saklama güvenliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu da yoksulluğu etkileyen önemli değişkenlerden biridir. Bu araştırma sonuçları da hanehalklarının çoğunun temiz suya ulaştığını göstermiştir. Ev ortamında kullanılan suyun çoğunluğunun boru hattı sistemi ile evlere ulaştırıldığı belirtilmiştir. Diğer bir araştırma bulgusu hanehalklarının çoğunun elektrikten faydalandığını, bir kısmının jeneratörler vasıtası ile evlerine elektrik sağlandığını yine küçük bir kısmının ise elektrikten hiçbir şekilde faydalanmadığını göstermiştir. Aynı zamanda araştırma sonuçları hanehalkı büyüklüğündeki nüfus artışının hanehalkı içerisinde yaşanan yoksulluğun derinliğini daha da artırdığını göstermiştir. Bu çalışma, hane halkındaki kişilerin çalışabilme ve hane halkına ekonomik olarak katkı sağlayabilme yeterliliklerinin yoksulluğun azaltılmasında etkili olduğunu ortaya koymuştur. Buna ek olarak hanehalklarında eğitim düzeyi yükseldikçe yoksulluğun da azaldığı görülmüştür. Eğitim düzeyindeki artış, beşerî sermayenin artışına katkı sağlamakta bu da iş gücüne dönüşerek eve daha fazla gelirin girmesine ve hane halklarındaki yoksulluğun azalmasına yardımcı olmaktadır. Bu araştırmanın diğer önemli sonuçlarından biri de kadınların ev yönetiminde daha baskın olduğu hanelerde yoksulluk, erkeklerin baskın olduklarına göre daha derinden hissedilmektedir. Bu durumun kadınların daha yoğun çalışma programlarının olmasından, gelir açısından erkeklerle karşılaştırıldıklarında daha az ücret karşılığı çalıştıklarından, kadınların verimli kaynaklara daha az ulaşabilmelerinden, daha düşük eğitim düzeyleri ve karar verme süreçlerinde yeterince yer alamamalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bu noktada yine sistemsel bir bölüşüm sorunun olduğu ve bunun ataerkil yapıyla pekiştirildiği gözlemlenebilmektedir.

Muyeba (2019) tarafından yapılan araştırmada Güney Afrika'nın başkenti Cape Town'daki kent yoksulluğu araştırılmıştır. Araştırmada kurumsal sermaye (kapasite) ile hanehalkı yoksulluğu arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Şehirde sağlanan sermayenin farklı bileşenlerinin yoksulluğu etkileme süreçleri tartışılmıştır. Yapılan analizler kurumsal sermayenin yasalara nasıl uygulandığı, sosyal hizmetlerin ve ekonomik kurumların etkililiği, politik liderlik, sosyal sermaye gibi değişkenlerinin, değişkenlerin yeterliliklerinin ve niteliklerinin hanehalkı yoksulluğunu nasıl etkilediği ortaya konmuştur.

Ülkelerin gelir dağılımına ve yoksulluk profiline ilişkin veriler göz önüne alınacak olursa Gini dağılımı önemli bir gösterge olarak kabul edilebilir. Buna göre gelir dağılımı eşitsizliği ölçütlerinden olan Gini katsayısı, sifıra yaklaştıkça gelir dağılımında eşitliği, bire yaklaştıkça gelir dağılımında bozulmayı ifade etmektedir. Dolayısıyla gelir dağılımındaki eşitsizlik ve bölüşümdeki adaletsizlik arttıkça yoksulluk

düzeinin de arttığını söylemek yanlış olmaz. OECD üyesi ülkelerindeki gelir dağılımı adaletsizliğinin bir göstergesi olarak Gini dağılımlarına bakıldığında Türkiye, Costa Rica ve Meksika'nın ardından üçüncü sıradadır (OECD, 2021). Aşağıdaki tabloda ise TÜİK verilerine göre Türkiye'nin Gini dağılımına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1. Türkiye'nin Gini katsayıları verileri

Değişken	Gruplar	Gini Katsayısı
Yıl	2012	0,402
	2013	0,400
	2014	0,391
	2015	0,397
	2016	0,404
	2017	0,405
	2018	0,408
	2019	0,395
	2020	0,410
	2021	0,401

Başaran ve Çetinkaya (2013) tarafından yapılan çalışmada Türkiye için 2003-2008 yılları arasında subjektif yoksulluk profili elde edilmiş ve bu veriler resmi yoksulluk rakamları ile kıyaslanmıştır. Genel olarak resmi yoksulluk oranı olarak analize dahil edilmiş gıda ve gıda dışı yoksulluk oranlarından daha yüksek bir subjektif yoksulluk oranına ulaşılmıştır. 2003 yılında %23.78 ile en yüksek düzeye ulaşan resmi yoksulluk oranı, 2006 yılına kadar azalmış, ardından son iki yılda artarak 2008 yılında %18.78 seviyesine ulaşmıştır. Objektif yoksulluğun tersine subjektif yoksulluk 2003, 2004 ve 2005 yıllarında %35 düzeyinde yatay bir seyir izlerken 2006'da yoksulluk %38.63 ile analize tabi yıllarda en yüksek düzeye ulaşmış ve ardından 2008 yılında %31.36'ya düşmüştür. İlgili yıllarda önemli bir ekonomik büyüme ivmesi yakalayan Türkiye'de objektif yoksulluk oranlarında azalma gözlenmesine karşın hanelerin gereksinimlerini dikkate alan subjektif yoksulluk oranlarında büyük bir değişiklik göze çarpmamıştır. Kısacası büyüme, hanelerin gelir gereksinimlerini tatmin edecek düzeyde görünmemektedir.

Türkiye geneli için durum yukarıdaki gibiyken TÜİK verilerine göre Muğla, mutlak yoksulluk¹⁰ oranlarının en düşük olduğu illerden biri olsa da gelir dağılımının eşitsizliği nedeniyle kent yoksulluğunun yoğun yaşandığı illerden birisidir. Turizmin gelişmeye başladığı 1970-1980'li yıllardan günümüze kıyı kesiminde yer alan ilçelerin göç alması ve birer turizm başkenti olmasıyla büyüyen Muğla idari rolü ile ön plana çıkarak 2014 yılında büyükşehir ilan edilen kentler arasında yerini almıştır. Kentin öne çıkan kıyı ilçelerinden farklı bir seyir gösteren merkez ilçesi Menteşe ise nüfus yoğunluğunun yüksek olmayışı ile dikkat çeker. Muğla merkezi göç alan bir merkez olmasına rağmen turizmin yoğun olarak yapıldığı Marmaris, Fethiye, Bodrum ve Milas gibi ilçeler daha fazla göç almaktadır. Merkez ilçe Menteşe daha çok üniversite merkezli göç ile birlikte emekli göçü almaktadır. TÜİK verilerine göre Muğla'nın net göç hızı %14,2'dir, bu oranla göç alan iller sıralamasında 10. sıradadır (TÜİK, 2022). Kentin küçük bir kent olmasından kaynaklı olarak gözle görülür, kesin sınırlarla ayrılmış bir yoksulluk çizgisi son yıllarda kendini gösterir hale gelmiştir. Özellikle yoksul kesim kentin eski

¹⁰ Mutlak yoksulluk, bireyin ya da hanehalkının yaşamını fiziksel olarak devam ettirebilmesi için gerekli olan asgari tüketim düzeyini yakalayamamasıdır (Yaşar ve Taşar, 2019).

yerleşim bölgelerine ve kente 15-20 km yakın kırsal mahallelerde yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu çerçevede öncelikle kent yoksulluğunun yoğun olarak yaşandığı merkez mahalleler dikkate alınarak bu araştırmada Muğla ili kent merkezi özelinde kent yoksulluğu profilinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır: 1. Kent yoksulu mahallelerde yaşayan hanehalkının özellikleri nelerdir? 2. Kent yoksulu hanehalkının ve çocuklarının sağlık durumları ile sağlık hizmetlerine ulaşmaları nasıldır? 3. Kent yoksulu hanehalkının beslenme durumları nasıldır? 4. Kent yoksulu hanehalkının barınma-çevre durumları nasıldır? 5. Kent yoksulu hanehalkının çocuklarla ilişkileri nasıldır? 6. Kent yoksulu hanehalkının çocuklarının eğitim durumları nasıldır? 7. Kent yoksulu hanehalkının çocuklarının eğitim süreçlerine katılma durumları nasıldır?

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada kesitsel tarama tekniği (*cross-sectional survey design*) (Connelly, 2016) kullanılmıştır. Veriler araştırma kapsamında geliştirilen anket aracılığıyla toplanmış ve toplanan bu verilerin analizinde yüzde, frekans ve çapraz tablolar kullanılmıştır.

Araştırmanın kuramsal alt yapısı ve kent yoksulluğu profilinin çıkartılabilmesi için Bourdieu'nun alan kuramında ortaya koyduğu sermaye türleri (ekonomik, sosyal, kültürel ve simgesel sermaye) dikkate alınmıştır. Bourdieu'nun sosyolojisinde alan her türlü araştırmaya uyarlanan kilit ve temel bir kavram olarak dikkat çeker. Alan kavramı, yukarıda belirtilen sermaye olarak tanımladığı kavramların karşılığını bulduğu kapsamlı bir kavramdır. Bourdieu'da alan kavramı toplumsal kimlikleri başkaları ile zıtlıklar aracılığıyla imar etmektedir (Kaplan ve Yardımcıoğlu, 2020). Bourdieu, bireyi belli davranışlara iten motivasyon kaynaklarına sermaye demektedir. İnsan eyleminin kaynağı habitus iken bu alanın kaynağı da sermayedir. Bu sermaye türleri sosyal katmanlar arasında farklı miktarlarda bulunmaktadır. Habitus, bu sermayelerin farklı bileşimlerinden oluşmaktadır (Gazioğlu Terzi, 2014).

Sınıf ve çıkar ilişkilerinin mekânda yoksunluk ekseninde ortaya çıktığı bu mahalleler yoksulluğun karşılaştırılmalı bir analizi için alan, sermaye gibi kavramların araştırma kolaylığı sağlayan özelliklerinden faydalanmak adına elverişli mekanlar olarak ön plana çıkar. Sermayenin, özellikle eğitim eksenli düşünüldüğünde, yalnızca ekonomik sermaye ile sınırlı kalmadığının yoksulluğun alanda işgal edilen konumu kalıcı olarak nasıl yeniden ürettiğinin anlaşılmasında Bourdieu sosyolojisinin bütünlüklü yaklaşımı, araştırmaya elverişliliği ve kavramsal çerçevesi araştırmada yerini almıştır.

Bu çalışma Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 13.11.2020 tarihli 200232 protokol numaralı (karar sayısı 41) onayı ile yürütülmüştür. Çalışmanın verileri toplanırken ebeveynlere anket uygulaması ile ilgili olarak ön bilgi verilip sözlü onayları alınmıştır. Anket formları, projede yer alan araştırmacılar tarafından alanda bizzat uygulanmıştır.

2.1. Katılımcılar

Bu araştırma Muğla ili, Menteşe ilçesinde bulunan Hacırüstem ve Balıbey mahallelerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma yapılacak mahallelerin belirlenmesinde, Muğla İli Menteşe İlçe Kaymakamlığı, Menteşe İlçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Muğla Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve mahalle muhtarları ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler belirleyici olmuştur. Bu görüşmelerde, Menteşe (Merkez) İlçesi'nde gerçekleştirilen yardımların, mahalleler ölçeğinde derlenmiş haline ulaşılmıştır. Kent merkezinde bulunan mahallelere yapılan yardım sayıları, bu mahallelerde yer alan nüfusa oranlanması sonucunda Hacırüstem ve Balıbey mahalleleri, Muğla kent merkezinde yoksulluğun yoğun olarak yaşandığı bölgeler olarak dikkat çekmiş ve araştırma kapsamına alınmıştır. Katılımcılara ilişkin demografik veriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcılara ilişkin demografik veriler

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
<i>Cinsiyet</i>	Kadın	125	60.4
	Erkek	82	39.6
<i>Yaş</i>	10-20 yaş	5	2.4
	21-30 yaş	22	10.6
	31-40 yaş	55	26.6
	41-50 yaş	54	26.1
	51-60 yaş	34	16.4
	61-70 yaş	24	11.6
	71-80 yaş	12	5.8
	81-90 yaş	1	0.5
<i>Eğitim durumu</i>	Okur-yazar değil	6	2.9
	Okur-yazar	5	2.4
	İlkokul	106	51.2
	Ortaokul	37	17.9
	Lise	35	16.9
	Üniversite	15	7.2
	Yüksek Lisans	2	1.0
	Doktora	0	0
Boş	1	0.5	
<i>Medeni durumu</i>	Evli	157	7.8
	Bekar	21	10.1
	Ayrı Yaşıyorlar	4	1.9
	Boşanmış	16	7.7
	Diğer	9	4.3

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırma kapsamında, projede yer alan eğitim bilimci, özel eğitimci, ölçme değerlendirme, sosyolog ve eğitim yöneticisi uzman bilim insanları tarafından geliştirilen ve pilot uygulamalarına göre son hali verilen tam yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. 15-25 Mart 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen pilot uygulamalar sırasında karşılaşılan sorunlar ve uzman görüşleri çerçevesinde formlarda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Soru formunun geliştirilmesi sürecinde alan yazın kapsamlı olarak incelenmiş, kent yoksulluğuna ilişkin kuramsal tartışmalardan ve ilişkili ölçme araçlarından (Kurnaz, 2007; Kahraman, 2015; Özmen vd., 2008; Şengül ve Cafrı, 2010) yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılacak soru formları için taslaklar oluşturulmuştur. Bu görüşler çerçevesinde formlar ön denemeye hazır hale gelmiştir.

Soru formu 75 maddeden oluşmaktadır ve yanıtlanma süresi yaklaşık 35-45 dakikadır. Soru formunda hane profilini ortaya koyacak sosyo-demografik verilere ilişkin sorular yer almıştır. Sorun formundan elde edilecek verilerin kent yoksulluğuna ilişkin belirli bir profili ortaya çıkarabilmesi amacıyla soru formunda yer alan diğer soruların odaklandıkları temalar şunlardır: Hanenin mülkiyet durumu, çevre (mahalle) ile ilişkiler, okulla ilişkiler, sağlık ve beslenme durumları ve çocukla ilişkiler.

2.3. Veri Toplanması

Veri toplama süreci Covid-19 pandemisi sırasında 15 Mayıs-15 Haziran 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sokağa çıkma yasağı olduğundan dolayı Muğla ili, Menteşe İlçesi Kaymakamlığından gerekli izinler alınmış ve ağır pandemi şartlarına rağmen her türlü önlem alınarak yazılı anket formu ile tüm hanelerden yüz yüze veri toplanmıştır. Mahalle muhtarlarından elde edilen verilere göre Balıbey ve Hacırüstem mahallelerinde toplam olarak 270 hane bulunmaktadır. Alanda yapılan çalışmalar sırasında yaklaşık 30 hanenin çeşitli nedenler ile hiç kullanılmadığı kilitli ve boş oldukları görülmüştür. COVID-19 salgını nedeni ile bazı hanelerin karantina altında olması, bazı hanelerin dışarıdan misafir kabul etmek istememeleri ve bazı hanelerin anket uygulamasına katılmak istememeleri nedeniyle toplam 207 haneye ulaşılabilmektedir. Çalışmalara katılmak istemeyen aileler de dikkate alındığında (15 aile) çalışma hedef grubunun %92'sine ulaşılmıştır.

2.4. Verinin Analizi

Anket tekniği ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde yüzde, frekans ve çapraz tablolar kullanılmış, çıkan sonuçlar yorumlanmıştır. Araştırmada hanelerde uygulanan anketlerdeki bazı sorular katılımcıların bazıları tarafından boş bırakılmıştır (örnek olarak; katılımcılar tarafından hanede yaşayan toplam kişi sayısına ilişkin bilgi verilmiş olmasına rağmen bu kişilerin eğitim durumları, eğitime zamanında başlamaları, sosyal güvencelerinin olup olmaması gibi sorular). Bu tür durumlar mevcut çalışma için sahada araştırma yaparken ortaya çıkabilecek olması esasen beklenen bir durumdur. Bu nedenle pragmatik yaklaşım çerçevesinde sahadan elde edilen veriler olduğu gibi herhangi bir kayıp yaşanmadan rapor edilmiş, katılımcı tarafından isteyerek ya da istemeyerek boş bırakılan veriler de olduğu gibi raporlara yansıtılmıştır. Randomize kontrollü çalışmaların yetersiz raporlanmasından kaynaklanan sorunları hafifletmek için CONSORT Grubu tarafından geliştirilen çeşitli girişimler, bu tür çalışmaların yürütülmesine ilişkin raporunda, pragmatik yaklaşım çerçevesinde sahadaki durumun olduğu gibi yansıtılmasını önermektedir (Schulz vd., 2010).

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde öncelikle araştırmaya katılanlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra araştırmaya katılan hanelerdeki sağlık ve beslenme durumları, mülkiyet ve çevre, çocuklarla ilişkiler ve çocukların katılımı ile çocukların eğitimlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Hanelerde Yaşayanlar

Araştırma kapsamında anket uygulanan hanelerde yaşayanların eğitim durumuna bakıldığında çoğunun ilköğretim mezunu (180 kişi) olduğu, bunun yanında 15 kişinin okur yazar olmadığı, 38 kişinin üniversite mezunu olduğu ve yüksek lisans veya doktora yapan bireyin ise olmadığı bulunmuştur. Anket uygulanan kişilerin anne ve babalarının eğitim durumlarına bakıldığında ise çoğunlukla ilköğretim mezunu oldukları, anne ile baba karşılaştırması yapıldığında annelerin babalardan daha az eğitilmiş olduğu görülmüştür. Baba okur yazar değil %11,1 (23 kişi), Anne okur yazar değil %23,2 (48 kişi), baba ilköğretim mezunu 69,1 (143 kişi), anne ilköğretim mezunu %57 (118 kişi) olarak bulunmuştur. Öte yandan katılımcıların büyük bölümü nadiren kitap okuduğunu (90 kişi) ya da hiç kitap okumadığını (81 kişi) ve az bir bölümünün (31 kişi) her zaman kitap okuduğunu belirtmiştir. Okunan kitaplar ise çoğunlukla roman (38 kişi), tarih kitabı (19 kişi), dini kitap (17 kişi) şeklindedir. Kitap okumama konusundaki nedenler arasında en yoğun olarak çalışmaktan dolayı vakit bulamamak ve ilgi duymamak yanıtları bulunmuştur. Bu bölümde öncelikle araştırmaya katılanlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra araştırmaya katılan hanelerdeki sağlık ve beslenme durumları, mülkiyet ve çevre, çocuklarla ilişkiler ve çocukların katılımı ile çocukların eğitimlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

207 haneden 150'sinde en az bir çalışan olmakla birlikte 57 hanede çalışanın olmadığı bulunmuştur. Bu hanelerde yaşayanlardan 224 kişinin çalışabilecek durumda olmasına karşın işsiz olduğu belirlenmiştir. Hanede çalışan olmadığı halde geçim sağlama konusunda emekli maaşı (38 hane), yaşlılık aylığı (üç hane), evde bakım parası (bir hane), kurumdan maddi destek (bir hane), faiz geliri (11 hane) gibi gelirler öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra anket uygulanan hanelerden 60'ının bir kurumdan yardım aldığı bulunmuştur. Herhangi bir nedenden dolayı haneden uzak olan birey sayısı ise 29'dur. Öte yandan 32 hanede fiziksel ya da zihinsel engelli bireyin var olduğu ifade edilmiştir. Katılımcı ailelerden üçünde koruma altına alınmış çocuğun olduğu bulunmuştur.

3.2. Sağlık ve Beslenme Durumları

Mevcut araştırmada katılımcıların bir kısmının doğumdan sonra hayatını kaybeden bebeklerinin olduğunu (24 kişi), bebeklerinin sağlık kontrollerinin yapılamayanların ya da az yapılanların yoğunlukta olduğu bulunmuştur. 207 katılımcıdan 24'ü çocuklarından en küçük çocuğunun bebeklik döneminin ilk yılında hiç sağlık kontrolünden geçmediğini belirtmiştir. Beş kez ve üzeri sağlık kontrolünden geçenlerin sayısı ise 63 kişidir. Bunun yanı sıra çocuklarının önemli bir hastalığı olduğunu belirten (24 kişi) ve çocuklarının tedavi edilmemiş bir hastalığı bulunduğunu belirten katılımcıların (17 kişi) sayısı da dikkat çekicidir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (167 kişi) çocuklarının aşılarının tam olarak yapıldığını belirtirken üç kişi ise çocuklarının aşılarının tam yapılmadığını belirtmiştir.

Katılımcı ailelerin çoğu ailecek yeterince beslendiklerini düşünmekte iken (131 kişi), 46 aile kısmen yeterince beslendiğini ve 26 aile yeterince beslenmediğini belirtmiş, 12 katılımcı ise bu soruya cevap vermemeyi tercih etmiştir. Bu aileler çocuklarına günde üç kez yemek verirken (122 kişi), günde yalnızca iki kez yemek verdiğini belirten aile sayısı 21 kişidir. Çocukların yeterince beslendiğini düşünen aile sayısı 131 iken yeterince beslenmediğini düşünen aile sayısı 31'dir. Araştırmada beslenmelerine ilişkin verilere daha detaylı ulaşabilmek için ailelerin aylık et, süt, meyve ve sebze tüketim sıklığı da sorulmuştur. Tablo 3'te hanelerin aylık et, süt, meyve ve sebze tüketim sıklığına yönelik bulgular sunulmuştur.

Tablo 3. Ailelerin aylık et, süt, meyve ve sebze tüketim sıklığı

Değişken	Gruplar	n	%
Et tüketim sıklığı	0	1	0.5
	Ayda bir	47	22.7
	Ayda bir iki	38	18.4
	Ayda üç dört	39	18.8
	Ayda beş altı	13	6.3
	Ayda yedi ve üzeri	27	13.0
	Cevap yok	42	20.3
Süt tüketim sıklığı	0	2	1.0
	Ayda bir	23	11.1
	Ayda bir iki	14	6.8
	Ayda üç dört	34	16.4
	Ayda beş altı	21	10.1
	Ayda yedi ve üzeri	70	33.8
Meyve tüketim sıklığı	Boş	43	20,8
	Ayda bir	9	4.3
	Ayda bir iki	11	5.3
	Ayda üç dört	37	17.9

	Ayda beş altı	29	14.0
	Ayda yedi ve üzeri	80	38.6
	Cevap yok	41	19.8
<i>Sebze tüketim sıklığı</i>	Ayda bir	10	4.8
	Ayda bir iki	7	3.4
	Ayda üç dört	35	16.9
	Ayda beş altı	33	15.9
	Ayda yedi ve üzeri	81	39.1
	Cevap yok	41	19.8

3.3. Mülkiyet ve Çevre

Bu bölümde katılımcıların oturdukları hanelere ve mahalleye ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Katılımcı ailelerin çoğunluğu evlerinin kendine ait olduğu (111 hane), bununla birlikte 53 hanenin kirada oturduğu, ev sahibi olmasa da yakınlarından birisinin evi olduğu için kira vermediğini ifade eden de 31 kişinin olduğu bulunmuştur. Kirada oturanların büyük çoğunluğunun ödedikleri kira ise 1000TL altındadır. Bu rakamın araştırmanın gerçekleştirildiği zaman aralığında Menteşe ilçesindeki ortalama kiraların (ortalama 2500 TL) oldukça altında olduğu belirtilmelidir. Buna rağmen 19 katılımcı kiralarını düzenli yatıramadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların evlerinde ısınma genelde soba (170 hane) ve kat kaloriferi (30 hane) ile sağlanmaktadır. Geneli müstakil olan bu evlerde zaman zaman kalabalık ailelerin olduğu, çocuklar evli olsalar da birlikte yaşadıkları gözlemlenmiştir. Araştırma sahasının önemli bir kısmı, kentin SİT alanında olmasının da etkisiyle evlerin yaşlı ve eski bahçeli yapılar olduğu, bu bahçeye açılan birbirinden bağımsız odalardan oluştuğu görülmüştür. Hanelerin sekizinde bir oda, 63'ünde iki oda, 76'sında üç oda, 34'ünde dört oda ve 27'sinde ise dörtten fazla oda bulunduğu belirtilmiştir. Bu hanelerden 101'inde çocuklar için ayrı oda olmadığı, çocuklar için ayrı oda olan hanelerde ise çocukların ayrı ayrı odaları değil genelde hepsinin birlikte aynı odada kaldığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların 118'i evlerinde rutubet sorunu olduğunu ve 45'i ise evlerinin depreme dayanıklı olmadığını düşündüğünü ifade etmişlerdir. Öte yandan katılımcılardan 98'i evlerinde eksikliğini hissettikleri eşyaların var olduğunu belirtmişlerdir. Bu eşyaların başında bulaşık makinesi, buzdolabı, koltuk gibi temel ev eşyalarının öne çıkması dikkat çekicidir. Evlerinde eksikliği hissedilen eşyalar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların evde eksikliğini hissettiği eşyalar

<i>Değişken</i>	<i>Gruplar</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
<i>Evde eksikliği hissedilen eşyalar</i>	Baza	1	0.7
	Bilgisayar	26	19.5
	Bulaşık makinesi	21	15.8
	Buzdolabı	13	9.8
	Çalışma masası	3	2.3
	Çamaşır makinesi	7	5.3
	Çocuk odası eşyaları	9	6.8
	Fırın	6	4.5
	Gardırop	2	1.5
	Halı	1	0.7
	Kahve makinesi	1	0.7
	Karyola	1	0.7
	Kitaplık	1	0.7
	Koltuk	13	9.8
	Mutfak robotları	2	1.5

Mutfak dolabı	1	0.7
Perde	1	0.7
Ocak	2	1.5
Süpürge	5	3.7
Telefon	1	0.7
Televizyon	9	6.8
Yatak	7	5.3

Katılımcıların çoğunluğu (121 kişi) oturdukları mahallede sosyal tesislerin yeterli olmadığını, benzer şekilde 132 kişi de alt yapının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte katılımcılardan mahalleyi güvenli bulanların sayısı (109 kişi) güvenli bulmayanlara göre (21 kişi) daha fazladır. Mahallede çocuklarının güvenliği konusunda endişe duyanların (24 kişi) ve bazen endişe duyanların sayısı (23 kişi) ise duymayanlara göre azdır (115 kişi). Bu durumun oluşmasında iki önemli sebep öne çıkmaktadır. Birincisi, her iki mahallenin de küçük olması, buralarda yaşayanların birbirlerini tanıyor olmaları, hala birincil ilişkilerin olması güvenli bulunmasında etkiliyken; ikinci olarak, Mentеше genelinde kiraların artması ve yaşam koşullarının ağırlaşmasından dolayı bu maliyetleri karşılayamayacak durumda olanların, göçle gelenlerin bu mahalleleri tercih etmeleri sonucu nüfusun değişmesi ile mahallelerde bulunan bazı çöküntü mekanların (mağaralar, metruk evlerin, ormanlık alanlar gibi) olmasından dolayı alkol ve uyuşturucu kullanımının artmasının yarattığı güvenlik endişesidir. Tablo 5'e bakıldığında tam yapılandırılmış soru formuyla elde edilen verilerde mahalleli uyuşturucu kaynaklı endişesinin %2,3 çıktığı görülmektedir. Ancak mahallelerin mağara, metruk alan ve ormanlık alanlarında uçucu madde (bali ve tiner gibi) çekenlerin, alkol alanların olması ile birleştirilince bağımlılık kaynaklı kaygıların daha yüksek ve gerçekçi olduğu görülmektedir. Yine mahallede çocukların hangi tehlikelerle karşı karşıya oldukları sorulduğunda ise katılımcılar trafik ve zararlı madde kullanımını yoğunlukla ifade etmişlerdir. Buna göre değerlendirildiğinde araştırma sahasında ciddi bir güvenlik kaygısının ebeveynler tarafından ifade edildiği görülmektedir. Tablo 5'te katılımcıların çocuklarının yaşadıkları çevrede karşı karşıya buldukları tehlikelere ilişkin sundukları görüşlere yer verilmiştir:

Tablo 5. Çocukların karşı karşıya olduğu düşünülen tehlikeler

Değişken	Gruplar	n	%
Çocuk için tehlikeli	Alkol alan mahalleli	6	13.6
	Babanın alkolik olması	1	2.3
	Uçucu madde çekenler	2	4.5
	Çocuk istismarı	2	4.5
	Yüksekten düşme tehlikesi	6	13.6
	Kavgı	5	11.3
	Mahalleye gelen yabancılar	2	4.5
	Sigara	1	2.3
	Trafik	16	36.3
	Kaçırılma	2	4.5
	Uyuşturucu	1	2.3

3.4. Çocuk ile İlişkiler ve Aile Katılımı

Bu bölümde katılımcıların çocuklarla etkileşimleri ve çocukların okul, aile ve sosyal hayata katılımlarına ilişkin bulgulara yer verilmektedir. Araştırmaya katılan 207 haneden 127'sinde okula giden çocuk bulunmaktadır. Bu hanelerdeki çocuklardan ikisi anaokuluna, 65'i ilkokula, 37'si ortaokula, 52'si liseye ve 15'i üniversiteye gitmektedir. Aileler çocuklarının okul ihtiyaçlarını çoğunlukla kısmen karşılarken (90 kişi) hiç karşılayamayan 14 katılımcı, tamamen karşılayan ise 40 katılımcı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra çocuğun ihtiyaçlarını karşılayamama sebepleri arasında en çok vurgulanan durumun gelirin yeterli olmaması olduğu görülmüştür. Katılımcı ailelere çocuklarının ödevlerine yardım edip edemediklerini sorduğumuzda ise 44'ü her zaman yardım ettiğini, 40'ı nadiren yardım ettiğini, 52'si ise hiç yardım edemediğini belirtmiştir. Çocuklarına ödevlerinde yardım edememe sebepleri arasında "Çalışmaktan dolayı zaman olmaması, ödev konularını anlamamak ve yardım için bilgisinin yetmemesi" öne çıkan nedenlerdir.

Katılımcı ailelerde tüm aileyi ilgilendiren kararlar çoğunlukla aile olarak birlikte alınırken (58 kişi) bu tür kararların 41 hanede aile büyükleri tarafından, 14 hanede baba tarafından, beş hanede ise anne tarafından alındığı belirtilmiştir. Çocukların adına onlarla ilgili kararları çoğunlukla ise anne babanın birlikte aldığı görülmüştür (65 kişi). 79 hanede çocuklar kendi başlarına karar alabiliyorken 79 hanede de çocukların kendi başına karar alamadığı belirtilmiştir. Çocukların kendi başlarına karar verebildikleri durumlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Çocuğun kendi başına almış olduğu kararlar

Değişken	Gruplar	n	%
Çocuğun kararları	Alışveriş	13	19.7
	Arkadaş seçimi	3	4.6
	Günlük hayatını düzenleme	20	30.3
	Çalışma	6	9.0
	Eğitim tercihi	20	30.3
	Eş seçimi	1	1.5
	Spor	1	1.5
	Devamsızlık	1	1.5
	Okul terk	1	1.5

Katılımcılardan 46'sı çocuklarının hatalı olarak değerlendirilen davranışlar yaptığını belirtmektedir. Bu hatalı davranışlara karşı katılımcı ebeveynin ve diğer ebeveynin tepkileri incelendiğinde ise çocukla konuşma, kızma, sözlü uyarı ön plana çıkarken fiziksel şiddet uygulama ve cezalandırma gibi ihmal-istismar davranışlarının da olduğu görülmektedir. Tablo 7'de bu tepkiler özetlenmiştir.

Tablo 7. Hanedeki çocuklar yanlış bir şey yaptığında/söz dinlemediğinde verilen tepki

Değişken	Gruplar	n	%
Çocuklar yanlış bir şey yaptığında/söz dinlemediğinde verilen tepki	Anlayışla karşılama	3	1.7
	Azarlama	3	1.7
	Babasına söylemekle korkutma	1	0.5
	Bağırma	12	6.6

Kendi haline bırakma	3	1.7
Kızma	40	22.2
Konuşma	41	22.7
Korkutma	1	0.5
Küsme	2	1.1
Sözlü uyarı	44	24.4
Ceza verme	12	6.6
Fiziksel şiddet	18	10

Tablo 6 ve tablo 7'deki veriler birlikte değerlendirildiğinde yoksulluk, eğitim düzeyi, çocukların yanlış bulunan davranışları ve bu davranışlara verilen tepkiler arasında bir ilişki olduğu sonucuna varılabilir. Benzer şekilde çocukların verdikleri cevaplar da hem bu durumu doğrulayan sonuçlara ulaşılmış, hem de çocukların ebeveynlerinden görmek istemedikleri davranışlar olarak tablo 7'deki kötü davranışlara benzer davranışlar çıkmıştır. Kent yoksulu olarak kabul edilebilecek ebeveynlerin ailelerinin yaşamlarını idame ettirebilmek için günlük 10-12 saatlik sürelerde ve çoğunlukla tatil günleri bile çalışmaları, bundan dolayı aşırı yorgun ve stresli olmaları nedeniyle hem kendilerine hem eşlerine hem de çocuklarına yeterince ve kaliteli zaman ayırmadıkları gözlemlenmiştir. Bu nedenlerden dolayı iyi ebeveyn olabilmek için gerekli donanıma, bilgiye ve bilince sahip olmak zorlaşmaktadır. Bütün bunlara rağmen çocuklar için kötü davranışlar beklentinin altında çıkmıştır. Ancak bir çocuğun bile şiddet ile büyütülmesinin kendisi, ailesi ve toplum için büyük riskler barındırdığını unutmamak gerekir.

3.5. Çocukların Eğitimine İlişkin Bulgular

Katılımcı ailelerin çocukların eğitimine ilişkin bulgular bu bölümde sunulmaktadır. Buna göre çocuğu olan katılımcılardan okulu ziyaret edenlerin sayısı (111 kişi) etmeyenlerden yüksek (27 kişi) bulunmuştur. Bununla birlikte yıl içinde okulu ziyaret etme sıklıklarının az olduğu görülmektedir. Ziyaret etme sıklıkları incelendiğinde haftada iki ve üstü ziyaret edenlerin sayısı 42, haftada bir olanlar 12, ayda iki veya üç olanlar 28, sadece çağrıldığında gidenler 32, hiç gitmeyenler 6 ve cevap vermemiş olanların sayısı 87 katılımcı olarak bulunmuştur. Çocukların aldıkları eğitimin niteliğine ilişkin katılımcıların 26'sı kesinlikle iyi bir eğitim aldıklarını, 76'sı iyi bir eğitim aldıklarını, 31'i iyi bir eğitim almadıklarını, 6'sı kesinlikle iyi bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı ailelerin büyük çoğunluğu çocukların okumasının onlar için önemli olduğunu belirtirken (156 kişi) yalnızca iki katılımcı çocukların okumasını önemli bulmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla bu ailelerde eğitime, eğitimin doğrudan ve dolaylı katkıların ve eğitimin çocuklara kazandıracaklarına ilişkin inançlarının olduğu yorumu yapılabilir. Tablo 8'de çocukların okumasının katılımcılar için neden önemli olduğu detaylı olarak sunulmaktadır. Tablo 9'da ise okula giden çocukların okula karşı tutumuna ilişkin katılımcı ailelerin değerlendirmeleri bulunmaktadır.

Tablo 8. Katılımcılar için çocukların okuması neden önemli

Değişken	Gruplar	n	%
Çocukların okuması neden önemli	Bilinçli olması için	11	7.5
	Cahil kalmaması için	3	2.0
	Daha iyi bir yaşam	3	2.0
	Ekonomik özgürlük	32	21.8
	Hayatını kurtarmak	14	9.5
	İyi bir gelecek	28	19.0
			24

Kendisi okumadığı ve bundan pişmanlık duyduğu için	31	21.0
Meslek sahibi olması için	1	0.8
Topluma faydalı olması için		

Tablo 9. Çocukların okula karşı tutumu

Değişken	Gruplar	n	%
Çocukların okula karşı tutumu	Gönülsüz	2	1.3
	İlgisiz	4	2.7
	İlgili	5	3.4
	İstekli	20	13.5
	Olumlu	8	5.4
	Olumsuz	1	0.8
	Seviyor	95	64.1
	Sevmiyor	8	5.4
	Uzaktan eğitimden dolayı isteksiz	5	3.4

TARTIŞMA

Kent yoksulluğu araştırmaları son yıllarda hızla artmasına rağmen kent yoksulluğunun tanımları, nedenleri ve sonuçları konusunda alan yazında çeşitli varsayımlar olduğu görülmektedir. Örneğin Wratten (1995) kent yoksulluğunun kavramsal düzeyde dört temel özelliğinden bahsetmiştir. Buna göre kent yoksulluğunun ilk karakteristik özelliği kentlerdeki çevresel ve sağlık riskleridir. Kent yoksulu aileler, çevresel sağlık riskleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bir yandan endüstriyel süreçler ikamet ettikleri yere mekânsal yakınlığıyla dikkat çekmekte, diğer yandan kalabalık, yoğun ve hizmetlerin kötü olduğu muhitler olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla kent yoksulluğu, endüstriyel üretimle orantısız bir şekilde ilerlemektedir. İkinci olarak maddi gelir kaynaklı bir zafiyet söz konusudur. Bu bölgelerde çeşitli istihdam biçimleri yoluyla düzensiz, seyrek ve/veya düşük ücretli işlerin yapıldığı görülmektedir. Üçüncü olarak bu bölgelerdeki toplumsal çeşitlilik, parçalanmış aileler ve suç gerçeğidir. Son olarak ise kent yoksulu ailelerin devlet ve otoriteyle temaslarının genelde negatif yönde olduğu görülmüştür. Bu çalışmada kent yoksulluğunun tanımı veya çeşitli açılardan ele alınması gibi bir tartışma yer almamaktadır. Bunun yerine kent yoksulluğu göstergelerinden alan yazında kesişim kümesi şeklinde ele alınan boyutlar ile bir saha araştırılması yürütülmüştür. Bu çerçevede ele alınan boyutlar kent yoksulluğunun yoğun olarak yaşandığı bölgelerdeki hanelere ilişkin bulgular, bu hanelerdeki sağlık ve beslenme durumları, çocuklarla ilişkiler ve çocukların katılımı ile çocukların eğitimlerine ilişkin bulgular ve son olarak da hanelerin mülkiyet ve çevrelerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Bu çalışmada elde edilen bulguların bir bölümü hanelerdeki çocukların sağlık ve beslenme durumlarına ilişkindir. Montgomery ve Hewett (2005) gelişmekte olan ülkelerdeki kent yoksulluğu ve sağlık arasındaki ilişki konusunda çok değişkenli modeller kullanarak yaptıkları çalışmada, hane yaşam standartlarının sağlık önlemleriyle üç alanda yakından ilişkili olduğunu, bunların karşılanmayan modern doğum kontrolü ihtiyacı, doğumdan sonra sağlık hizmetlerine devam ve küçük çocukların yaşlarına oranla boy uzunlukları olduğunu vurgulamışlardır. Bu araştırmanın sonuçları da araştırma kapsamındaki hanehalkı çocuklarının farklı sağlık problemleri ve bu problemler bağlamında farklı sebeplerden dolayı yeterli düzeyde sağlık sisteminin olanaklarında faydalanamadığını ortaya koymuştur. Dedeoğlu (2004) tarafından ifade edildiği üzere kent yoksulu hanehalklarında ortaya çıkan sağlık sorunları yetersiz sağlık bilgisi, sık ve çok doğum, sağlık hizmetlerine ulaşamama, ekonomik

yetersizliklerden kaynaklı ilaç alamama, anne-bebek ölümleri, sık hastalık, bulaşıcı hastalık ve madde bağımlılığı şeklindedir. Bu araştırmanın sonuçları da hanehalkları açısından benzer sağlık sorunlarına işaret etmektedir. Gürarlan-Baş ve Karataş (2013) tarafından yapılan araştırmada kent yoksulluğu yaşayan hanehalklarının çocuklarının daha fazla ve daha sık hastalandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada da benzer şekilde ailelerden önemli bir kısmı, çocuklarını yeterli ve dengeli besleyemediklerinden ve kışın soğuklara karşı daha iyi giyindirip daha sıcak evlerde yaşatamadıklarından dolayı çok sık hastalandıklarını, her hastalandıklarında sağlık hizmetlerinden yararlandıramadıklarını belirtmişlerdir. Sağlık hizmetlerine erişim görece ücretsiz olmasına rağmen ebeveynlerin çalışmak zorunda olmaları, randevu almanın zor olması, yol parası ve ilaç parası nedeniyle bu durumun ortaya çıktığını belirtmek gerekir.

Eryurt ve Koç (2009) tarafından yapılan diğer bir çalışmada zengin hanelerde dünyaya gelen çocuklarla kıyaslandığında yoksul hanelerde dünyaya gelen çocukların bir yaşını tamamlamadan ölme ihtimallerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Akıllı ve Dirikoç (2017) tarafından yapılan çalışmada da Nevşehir ili örneğinde kent yoksulluğu irdelenmiştir. Yapılan bu araştırma hanelerin yoksulluk hali ile çocukları sağlık durumları arasında doğrudan bir ilişkinin olduğu sonucunu göstermiştir. Kaya (2011) tarafından yapılan çalışmada da kent yoksulluğu yaşayan hanehalkı ve çocuklarının ihtiyaç duyulan sağlık hizmetlerinden faydalanma durumlarının yetersiz olduğu ve bu durumun da kent yoksulluğu yaşayan hanehalkı ve çocuklarını önemli sağlık problemleri ile mücadele etmek zorunda bıraktığı gerçeğini ortaya koymuştur.

Diğer önemli bir çalışma da Şantaş (2016) tarafından gerçekleştirilmiş ve yoksulluğun sağlık statüsü ve sağlık hizmetleri üzerindeki etkisi irdelenmiştir. Yapılan araştırma kısa boy uzunluğu ile hane refahı arasında ilişkinin olduğu, çocuklarda ishal durumunun ölüm oranlarının ve anne karnındaki gelişim düzeyinin hane refahından etkilendiği, hane refahı arttıkça doğum öncesi bakım alma ve doğumu sağlık kuruluşunda gerçekleştirmenin arttığı sonuçlarını ortaya koymuştur. Babanyara ve diğerleri (2010) tarafından da ifade edildiği üzere kent yoksulu hanehalkları sağlık hizmetlerinden faydalanma konusunda çok yetersiz kalmaktalar ve sahip oldukları yaşam koşullarından dolayı birçok salgın hastalığa maruz kalmaktadırlar. Bunun yanında Kiser'de (2007) kent yoksulluğunun oluşturmuş olduğu sosyal ekoloji, bu ortamlarda büyüyen çocukların daha fazla travmatik stres hastalıklarını deneyimlemesine neden olmaktadır. Çünkü kent yoksulluğunu deneyimleyen çocuklar kendi evlerinde, okullarında ve yaşadıkları toplumda birçok tehlike ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durum da kent yoksulluğunu yaşayan hanehalklarının çocuklarında farklı psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yine düzensiz hızlı kentleşmeyle birlikte ortaya çıkan çevresel bozulmalar ve sebep olduğu su yetersizliği özellikle kentlerde yoksullukla mücadele eden hanehalklarının sağlık koşulları üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır (Adams vd., 2020).

Bu araştırmada elde edilen sonuçlardan biri de kent yoksulluğunu yaşayan hanehalklarının yeterli ve düzenli bir şekilde beslenemedikleri gerçeğidir. Kent yoksulluğunu deneyimleyen hanelerin en büyük sorunlarından biri de beslenme sürecinde karşılaştıkları problemlerdir. Hane içerisinde artan yoksulluk beraberinde hane içerisindeki kaynakların azalmasına neden olmakta, azalan kaynaklar ise hane üyelerini zor durumda bırakmaktadır. Düşük gelirli kentsel grupların gündelik hayatta karşı karşıya kaldıkları maddi zorluklara ek olarak, yeterli kalitede ve miktarda gıdaya erişim, sorunlu alanlardan biridir. Genellikle yer zaman sıkıntısı yaşayan bu ailelerde yiyecek hazırlama kadınların sorumluluklarından biri olduğundan cinsiyetçi bir role büründüğü söylenebilir (Tacoli vd., 2013). Dixon ve Macarow da (1998) yoksul olan insanların yeterli besleme olanaklarının olmayacağını ve bunun sonucu olarak da farklı sağlık problemleri ile karşı karşıya kalacaklarını ifade etmişlerdir.

Kahraman ve Sallan-Gül (2015) tarafından yapılan çalışmada yoksul hanelerde yaşayan ebeveynler ve çocuklar düzenli beslenemediklerini, üç öğün yemek yemediklerini, en az bir öğünde herhangi bir et türünü ayrıca her gün sebze ve meyve yiyemediklerini belirtmişlerdir. Araştırmacılar bu durumunun hem ebeveynler hem de çocukları tarafında sık sık ifade edildiği sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Yıldız ve Alaedinoğlu (2011) tarafından yapılan araştırma da Hakkâri örneği bağlamında kent yoksulluğu irdelenmiştir. Özellikle göçün ve yoksulluğun sebep olduğu sonuçlardan biri olarak kentte yaşayan yoksulların yeterli düzeyde beslenemediklerini ortaya koymuşlardır.

Farklı araştırmalar kent çevrelerinin besin güvenliği ve yetersiz beslenme sonuçlarına neden olduğunu, bunun temel nedenleri arasında da ticari tedarik durumunun ve gelir düzeyinin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Kent yoksulu hane halkları yaşanan makroekonomik şok dalgalanmalara karşı korumasız olmakla birlikte bu şoklar beraberinde hane halklarının gelir durumuna daha fazla olumsuz şekilde yansımakta ve bu da kent yoksulu hane halklarının daha az besin tüketmelerine neden olmaktadır (Vilar-Compte vd., 2021). Bu çalışmada da görüşme yapılan katılımcılar beslenme yetersizliklerinin nedenlerinden biri olarak sahip oldukları düşük gelirleri göstermişlerdir. Yapılan birçok araştırmada kentlerdeki besin dağıtım zincirinin ve besin çeşitliliğinin kırsal yaşam alanlarından daha nitelikli ve yeterli olmasına rağmen bu durumun aynı derecede kent yoksulu çevrelere yansımada ortaya çıkmıştır (Levin vd., 1999; Vilar-Compte vd., 2014). Yine kent yoksulluğunu yaşayan hane halkları sebze, meyve, tahıl, baklagiller gibi sağlıklı yiyeceklere ulaşamadıkları gibi şeker ve yağ oranı fazla ve aynı zamanda çok fazla işlenmiş yiyecekleri tüketmek zorunda kalmaktadırlar (Stamoulis vd., 2004; Vilar-Compte vd., 2021). Bu da beraberinde beslenme kaynaklı birçok sağlık probleminin kent yoksulu hane halklarında ortaya çıkmasına ortam hazırlamaktadır.

Bu araştırma kapsamında incelenen konulardan biri de kent yoksulu ailelerin barınma durumlarıdır. Çalışmada görüşme yapılan katılımcı ailelerin çoğunluğunun evleri kendine aittir. Bazıları da ev sahibi olmamalarına rağmen yakınlarından birinin evinde kira vermeden oturmaktadırlar. Evler kendi mülkleri olmasına veya kira vermemelerine rağmen bu hanelerin çoğunda da yoksulluk gözle görülebilecek durumdadır. Mülk sahibi olmasalar yoksulluğun boyutlarının nereye varabileceğini kestirmek güçtür. Bununla birlikte bazı kirada oturanların yoksulluğu daha fazla hissettikleri ve bunu dile getirdikleri tespit edilmiştir.

Yukarıda tartışıldığı gibi kentte yoksulluğun en önemli göstergelerinden biri barınma sorununun nasıl çözüldüğü oldukça önemlidir. Mutlak ve göreceli yoksulluk bağlamında değerlendirildiğinde mülkiyet sorunu kent yoksulluğunun önemli göstergelerinden biri olarak ifade edilmektedir. Kentler bu doğrultuda yoksulluğun görünür olduğu yerlerden biridir (Saçlı, 2019). Ergun ve Koçancı (2017) tarafından da ifade edildiği üzere kent yoksullarının yaşadığı en büyük problemlerden biri de konut/barınma sorunudur. Barınma sorunu formel yollardan çözülemediğinde enformel dinamikler (gecekondulaşma) ortaya çıkmaktadır. Yapılan bu çalışmada gecekondulaşma bağlamında herhangi bir durum söz konusu olmaması kentin konut politikası ile yakından ilgilidir. Araştırmanın gerçekleştirildiği mahalleler kentin tarihi alanlarıdır ve kentin kalanına nazaran uygun kiralarına rağmen öncelikli tercih edilen mahalleler değildir. Buna rağmen kentte yoksulların sınıfsal habituslarına bağlı olarak gerçekleştirdikleri öncelikli tercihlerindedir. Yine katılımcıların konutlarında birçok eşyanın yetersiz olduğu ve alt yapı açısından yetersiz hizmetlerin var olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcılar yaşadıkları konutların rutubet ve depreme dayanıksızlık gibi önemli problemlerinin olduğunu ve bunun da kendilerinin yaşam kalitelerini önemli derecede etkilediğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, evsahibi olup olmamalarından bağımsız olarak, kent yoksulu ailelerin yaşadıkları haneler sağlıklı bir yaşam ortamı olmaktan uzak ve kentin varsıl kısmının yaşamayı tercih etmeyeceği niteliktedir. Bunlara ek olarak, kent yoksulluğunun yaygın olduğu çevrelerde iyileştirme bağlamında yapılan müdahaleler de önemli sorunlara yol açabilmektedir. Bektaş (2017) tarafından yapılan tez çalışmasında Türkiye'ye özgü

karma gelirli benzeri dönüşümlerde dar gelirli kesimler açısından; yerinden edilme, mevcut sosyal ilişki ağlarının bozulması, negatif sosyal etkileşim gibi ciddi toplumsal maliyetlerin ortaya çıktığı görülmüştür.

Ayrıca ekonomik krizlerin çok daha sık yaşandığı dönemlerde dar gelirli kesimleri borçlandırarak ev sahibi yapmak, bu grupların barınma sorununu çözemediği gibi zorlu barınma mücadelesini derinleştirerek yeniden üretmektedir. Yoksulların bir arada yaşadıkları mahalleler ya kentin çeperine doğru serpilmiştir ya da kent içinde belli çöküntü alanlarında yuvalanmıştır. Yoksulların yer seçimleri daha çok yerleşimin zor olduğu yerlerde yoğunlaşmaktadır. Bu zorluklar beraberinde bir uzaklık tarif ederler. Bu uzaklık kent içerisinde yoksulları fiziksel, sosyal ve kültürel olarak ötekileştirir (Çetin, 2012; Güneş, 2009; Ocak, 2002). Aynı zamanda çoğunlukla kentsel hizmetlere yeterince ulaşamamalarına sebep olabilmektedir. Benzer durum, bu araştırmadaki katılımcıların görüşleri doğrultusunda da gözlemlenmiştir. Benzer şekilde Yıldızak (2020) tarafından yapılan çalışmada da kent yoksulu mahalle sakinleri kötü koşullarda yaşadıklarını, oturdukları evlerin iyileştirilmesi ve onarılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Yoksulluk ekseninde en sık ulaşılabildiği zorlaşan haklardan biri eğitim hakkıdır. Eğitim hakkının önemini çalışmalarında yeniden üretim ve kültürel sermaye ile çizen Bourdieu açısından eğitimin yoksulluk eksenindeki önemi, yoksulluk durumuna kalıcı ve içinden çıkılmaz bir hal almasına yaptığı olumsuz katkıdır. Bu kapsamda eğitim hakkına erişim yoksulluk zincirinin kırılmasında önemli bir yol ayrımıyken yoksulluk yalnızca maddi imkanlardan yoksul olma durumuyla değil kültürel sermaye ile de eğitime olumsuz katkıda bulunur. Bu durumla ilişkili olarak proje kapsamında yürütülen bir dizi araştırmanın ilki olarak bu profil araştırmasında eğitim konusunda öne çıkan sorunları saptama amacı taşıyan bazı sorular eklenmiştir. Eğitimde ailenin etkisi, eğitimde çocuğun yer aldığı mahallenin genel durumunun etkisi, çocuğun beslenme, barınma ve mekân kullanımı sorularının ardından doğrudan eğitim sürecini sorgulayan sorulara ilişkin tartışma aşağıda yer almaktadır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular çocuğu olan ailelerin çoğunluğunun çocuklarının okul ihtiyaçlarını karşılayamadığını ve bu durumun da yetersiz gelir durumlarından kaynaklandığını, aile katılımıyla ilgili olarak yeterince çocuklarına destek olamadıklarını bunun sebepleri olarak (iş kaynaklı) zamanlarının olmamasını ve farkındalıklarının yeterli olmayışı sonuçlarını ortaya koymuştur. Buna ek olarak aile ve çocuklarla ilgili kararlarda da çocukların sürece çok fazla dahil edilmedikleri anlaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde kent yoksulluğu yaşayan hanehalklarında etkili aile katılımının üzerinde önemle durulmaktadır. Araştırma sonuçları yoksul ailelerde aile katılımının her türlü engele rağmen varlığının sürdürülebilir olması, çocukların daha fazla bilişsel, dil ve akademik gelişimlerine katkı sağladığını ve aynı zamanda kent yoksulu ailelerin çocuklarının daha az problemleri davranışlar sergilediklerini göstermiştir. Aile katılımının desteklenmesi, çocuğun iyi oluş halini de desteklemektir (Coley, 2001; Jackson vd., 2009). Ayrıca, yoksulluk içinde büyüyen çocuklar, okulu bırakma ve okul başarısızlığında daha büyük risk altındadırlar. Buna ek olarak bilişsel işlevlerinde gecikmeler olması da daha büyük olasılık olarak ortaya çıkmaktadır (Samaan, 2000).

Yoksulluk ve çocuğa ilişkin sonuçlar arasındaki nedensel ilişkileri inceleyen araştırmacılar, aile katılımını aracı güçlü bir değişken olarak göstermektedirler. Yoksulluk, olumsuz ebeveyn stilleri ile ilişkilidir. Özellikle ebeveyn şiddeti ve çocuğa karşı ilgisizlik, yoksul hanehalklarında çok sıklıkla görülmektedir (Jackson vd., 2009). Nitekim bu araştırmanın sonuçları da göstermektedir ki, birçok aile çocuklarına karşı ihmal-istismar davranışı gösterebilmektedirler. Bu durumu etkileyen temel kaynaklarından biri de ailenin yaşadığı finansal yoksunluk olarak gösterilmektedir (Middlemiss, 2003).

Russell ve diğerleri (2008) tarafından yapılan çalışmada yoksulluk, aile katılımını etkileyen en güçlü değişken olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada aileler kendilerini aile katılımı konusunda başarısız olarak gördüklerini söylemişler ve bunun temel nedeni olarak da finansal kaynaklarının süreci yönlendirmede yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan aileler kendilerini yetersizlikle, umutsuzlukla ve farklı düzeylerde depresyon durumları ile nitelendirmişlerdir.

Yine Threlfall ve diğerleri (2013) tarafından yapılan çalışmada kent yoksulu ailelerin ebeveynlik rolleri incelenmiştir. Kent yoksulu ebeveynler ellerinden geldiği kadar çocuklarına öğretmenlik yapmaya çalıştıklarını, onları düzenli olarak beslemeye çalıştıklarını ancak bu sürecin finansal gerekçelerle sınırlandığını belirtmişlerdir. Bunun yanında araştırmaya katılan ebeveynler, çocuklarını yaşadıkları çevrenin olumsuzluklarından korumak için yeterli becerilere sahip olmadıklarını ve gerekli olan becerileri öğrenmek için istekli olduklarını ifade etmişlerdir. Kiser ve Black (2005) kent yoksulluğunu yaşayan çocukların güvenli olmayan çevre şartları, sosyal katılım yetersizliği, beslenme ve sağlık problemleri ve ailenin sahip olduğu finansal kaynakların azlığından dolayı farklı düzeylerde kronik travmatik stres geliştirdiklerini, bu sorunların iyi bir aile eğitim farkındalığı doğrultusunda artırılacak etkili aile katılımı ile en aza indirgenebileceğini belirtmişlerdir. Çünkü yoksulluk, farklı çevresel faktörlerle aile katılım işlevselliğini azaltan kompleks bir durumdur. Yoksulluğu deneyimleyen bireyler bu stresin etkilerine yönelik korumasızdırlar. Burada ailelerin işlevsel ebeveynlik rollerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmelerini ve çocukların hatalarına nitelikli bir şekilde katılabilmelerini engellemektedir (Kaiser ve Delaney, 1996).

Bu araştırmadan elde edilen diğer bir bulgu da kent yoksulu ailelerinin çoğu sıklıkla çocuklarını okulda ziyaret edemediğini, çocuklarının okullarında öğretmen ve kaynak yetersizliğinin olduğunu, çocuklarının iyi bir eğitim almalarının onların ve çocuklarının iyi yaşam şartlarına ulaşabilmeleri için önemli olduğunu ve çocuklarına okullarda sunulan eğitimin niteliği ile ilgili kaygılarının olduğunu göstermiştir. Silva-Laya ve diğerleri (2020) kentleşmenin ve eğitimin genişlemesinin genel faydalarının kent yoksulu hanehalkları üzerindeki olumlu etkilerinden söz edilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Gelişmekte olan ülkelerdeki çocukların çoğu okul eğitimine katılmakla birlikte bu durum onların etkili öğrenme süreçlerini garanti etmemekte ve aynı zamanda çok fazla çocuğun beklenen minimum bilgiye ulaşma noktasında başarısızlığına neden olmaktadır (Cilesiz ve Drotos, 2016). Kentleşmedeki artış, buna karşılık kentleşme oranındaki düşüklük yoksulluğun üstesinden gelinebilmesi için gerekli şartların oluşmasındaki engellerden biri olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu durum yoksulluğun kanıksanmasında, yoksunluk kültürünün kurumsallaşmasında ve öğrenilmiş çaresizliğin yaygınlaşmasında etkili olabilmektedir. Aynı şekilde kent yoksulu ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerinin olumsuz etkilenmesinde de bu durumun etkili olduğu ve yoksulluğun bu şekilde yeniden üretilmesine katkı sağlandığını söylemek mümkündür. Birçok çalışma kent yoksulluğunun okul performansını ve öğrenciyi olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur (Noguera, 2011).

Dünyada kent yoksulluğunun görüldüğü bölgelerin genel bir değerlendirmesi yapıldığında gelir dağılımındaki eşitsizlik, toplumsal hizmetlere ve ürünlere ulaşmada yetersizlik, çevresel ve sağlık riskleri, sosyal ayrışma, okul ve eğitim hizmetlerindeki değişkenlik, sosyal ve uzamsal tecrit, ayrımcılık, şiddet ve güvensiz ortamlar ön plana çıkmaktadır (Nasir vd., 2011). Kent yoksulluğunu sosyal-uzamsal hiyerarşi, marjinal çevre ve gecekondulaşma açısından inceleyen bazı araştırmalarda, buralarda yaşayan kent yoksullarının okuma ve matematik başarılarının çok yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ejakait vd., 2011). Benzer şekilde bu ortamlardaki okulların uluslararası sınavlardan daha düşük puanlar aldığı rapor edilmiştir (Silva-Laya vd., 2020). Bu bölgelerdeki devlet okulları en düşük puanlara sahiptir (Ejakait vd., 2011). Benzer durum araştırma sahasındaki öğrencilerin gittiği okullar için de söz konusudur. Araştırmalar aile kontekstinin ve okul durumunun eğitimsel sonuçlardaki sınırlılıklarla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Kent yoksulu ailelerin yaşadığı çevrelerde farklı değişkenlerde ortaya

çıkan yoksunluklar, yoksul çocukların daha yetersiz öğrenme süreçlerine neden olmakta ve bu durum da okulu bırakma oranlarını artırmaktadır (Silva-Laya vd., 2020). Bu araştırma kapsamındaki 13 katılımcı da bu sonuçlara benzer şekilde çocuklarının geleceğe dair hayallerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Çoğu araştırma, eğitim süreçlerinin kent yoksulu çevrelerde geleceği garanti altına almanın önemli bir yolu olarak görüldüğü sonucunu ortaya koymuştur (Ferguson vd., 2007). Benzer sonuç bu araştırma sahasındaki aileler için de geçerlidir. Ancak yoksulluk kaynaklı ortaya çıkan dezavantajlar, kent yoksulu ailelerin ve çocuklarının nitelikli eğitim fırsatlarından gerektiği gibi faydalanamamasına ve eğitimin eşitlik ve kapsayıcılık ilkesinden çok uzak bir yaşam döngülerinin olmasına neden olmaktadır (Addi-Racah ve Israelashvili, 2014; Jackson ve Nutini, 2002). Bu durum da kent yoksulu çevrelerde yaşayan çocukların cesaret, isteklilik, daha fazla risk alma, daha fazla fedakârlık gibi süreçlere zorunlu olarak dahil edilmeleri sonucunu doğurmaktadır (Drotos ve Cilesiz, 2016; Nasir vd., 2011).

Kent yoksulluğu toplumsal açıdan bakıldığında, çözüme kavuşturulmadığı sürece temel ve birçok sorunun da kaynağı olarak kendisini hissettirmeye devam edecek bir sorun olarak kalacaktır. Böyle kaldığı sürece; suç oranlarında, kadına yönelik şiddette oranlarında, çocuk ihmal ve istismar oranlarında, madde bağımlılığı oranlarında, ayrımcı ve dışlayıcı tutum ve davranışlarda artış olacak, devletin ve toplumun sağladığı imkanların erişim düşük ve bu şekilde toplumsal bütünleşme de zayıf kalacaktır. Toplumsal bütünleşme olmadığı takdirde de toplumsal çatışmalara zemin hazırlanacaktır. Bir başka önemli husus ise, diğer birçok yoksulluk türünde olduğu gibi kent yoksulluğunun da bir bölüşüm sorunu olduğu, bu yüzden de ülke içindeki gelir dağılımının adil bir şekilde yeniden düzenlemesinin gerekli olduğu unutulmamalıdır.

SONUÇ

Bu araştırma Muğla ili Menteşe ilçesinde yer alan ve kent yoksulluğunu deneyimleyen iki mahalledeki toplam 207 hanede yaşayan hanehalkı özelinde gerçekleştirilmiştir. Bundan dolayı elde edilen sonuçların Muğla ilinin tümüne genellenebilmesi mümkün görünmemektedir. Ancak yine de araştırma kapsamında yer alan iki mahalle özelinde kent yoksulluğu profili açısından önemli veriler sunmaktadır. Muğla özelinde yapılacak benzer çalışmalarda daha fazla kent yoksulu yerler ve o yerlerde yaşayan hanehalkları çalışma sürecine dahil edilerek daha zengin ve geniş bir veri setine ulaşılabılır ve böylelikle Muğla ili özelinde daha net ve genellenebilir bir kent yoksulluğu profili ortaya konabilir. Bu araştırmanın diğer bir sınırlılığı olarak da araştırma sürecinde mutlak ve göreceli yoksulluk ayırımına gidilmemiş olması gösterilebilir. Ancak çalışma sürecinde kullanılan anket formunda her iki kavramı da karşılayan anket soruları yer almıştır. Ancak daha fazla mutlak yoksulluğu betimleyen bir bulgu yapısı oluşturulmuştur. Yine Muğla özelinde yapılacak benzer çalışmalarda daha detaylı anket formları kullanılarak ulaşılan sonuçlar mutlak ve göreceli yoksulluk açısından değerlendirilebilir ve bu bağlamda Muğla'ya yönelik bir kent yoksulluğu profili çıkarılabilir. Yine bu çalışmada diğer bir sınırlılık olarak ise yoksulluğu değerlendirmede kullanılan anket gösterilebilir. Çalışma kapsamı içerisindeki hane halklarından veriler toplanırken her haneye araştırmacılar ulaşmaya çalışmış ve yapılan birebir görüşmelerle nicel veriler toplanmıştır. Hazırlanan anket formu nicel soru maddelerini içermiş ve elde edilen veriler de nicelleştirilerek sunulmuştur. Bundan dolayı Muğla ili Menteşe ilçesi özelinde iki mahalleye ilişkin elde edilen kent yoksulluğu profili betimsel olarak sunulmuştur. Bu durum da katılımcıların daha derin yoksulluk anlamlarının ortaya çıkmasını engellemiş olabilir. Muğla özelinde yapılacak sonraki çalışmalarda tıpkı bu çalışmada olduğu gibi soru formlarının yanına eklenecek yarı yapılandırılmış görüşmelerle daha fazla insana ulaşarak Muğla'daki kent yoksulluğunun daha belirgin nedenlerine ulaşılabilir.

Yoksulluk odağındaki bilimsel literatür incelendiğinde kent yoksulluğu ile ilgili çalışmaların hem ulusal hem de uluslararası düzeyde arttığı gözlemlenecektir. Özellikle küreselleşme, kapitalizmin devresel krizleri, göçler, ekonomik istikrarsızlıklar, siyasi belirsizlikler gibi birçok neden kentlerde aynı ortamda farklı sınıfsal yaşamların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla bu da kent yoksulluğunu daha görünür ve kalıcı kılmaktadır. Mekâna ilişkin sınıfsal bir analizde alan kavramının Bourdieu sosyolojisi bağlamında kullanımı alandaki bu ilişkilerin anlaşılmasında önemli bir kılavuz rolü üstlenirken kentte sınıflar arasında ayrımın derinliğini de ortaya koyar. Yoksulluğun giderek derinleştiği günümüzde insanca yaşama imkanlarının kentlerde yer alan kent yoksulları için ne kadar zorlaştığı irdelenmesi gereken konulardandır. Bu çalışma kapsamında belirlenen iki mahallede hanehalklarının yoksulluğuna ilişkin bir kesit sunulması amaçlanmış böylece yoksulluk profili ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu profilin kentte hem çalışma ekibi tarafından gerçekleştirilen eğitim araştırmasında hem de başka çalışmalarda yol gösterici olması umulmaktadır.

Eğitimin kentteki yoksul aileler için yoksulluktan ve yoksunluktan kurtulmak için bir umut olma özelliği araştırma kapsamındaki aileler için güçlü bir geçerlilik sunmadığı gözlemlenmiş, tersine ailelerden çocukları olanlar için mevcut koşullardaki eğitim imkanlarının yetersizliği ve çocukları açısından da beklentisizlik, umutsuzluk şeklinde kendini gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak buna alternatif olarak bir meslek öğrenebilecekleri veya meslek eğitimi alabilecekleri bir beklenti de yoktur. En azından liseyi bitirip mümkünse bir devlet işinde çalışmasına yönelik beklenti vardır. Bu durum hala kamu sektörünün garantili bir iş gözüyle görüldüğü ve buna yönelik siyasal-sosyal ilişkilerin güçlü bir şekilde sürdürüldüğü sonucunu çıkarmaktadır. Bu nedenle yerel ve ulusal partilere yönelik ilişkiler güçlü tutulmaya çalışılmaktadır.

Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin düşüklüğü çocukların eğitim süreçlerine de olumsuz etki yapmaktadır. Okul ve öğretmenlerle olan iletişimsizlik ve ilgisizlik çocukların eğitimine olumsuz etki yapmaktadır. Okumayı sevmeyen anne-babaların çocukları da okumayı sevmemektedir. Yoğun ve ağır çalışma süreci için yorgun, bitkin olan ebeveynler çocuklarıyla daha az vakit geçirmekte ve daha az ilgilenmektedirler. Bu etkenler de çocukları dışarıdaki tehlikelere karşı daha fazla savunmasız hale getirmektedir. Mahallelerdeki ormanlık alanlar, mağaralar ve metruk binalar çocuklar için güvensiz ortamlardır. Buralarda uyuşturucu kullanıldığına dair paylaşımların dışında araştırma ekibi tarafından da somut bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırma sahasındaki bulgulara göre yoksulluğun çocukların eğitimlerine olumsuz etkileri kadar ebeveynlerin yoğun çalışma süreleri çocukların eğitimlerine de olumsuz yansımaktadır. Okul ve öğretmenlerle yetersiz iletişim çocuğun eğitim süreçlerine olan ilgisizlikle birleştiğinden araştırma sahasındaki çocukların eğitim başarıları oldukça düşük kalmaktadır. Bu durum çocukların zorunlu eğitimden sonra daha düşük nitelikli okullara gitmelerine veya okulla ilişkilerinin tamamen kesilmesine sebep olmaktadır. Okula gidemeyen çocuklar erken yaşta çalışmaya başlamakta veya ebeveyn korumasından yoksun olarak güvensiz sokak ortamlarına katılabilmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmaya yazarlar eşit derecede katkı sağladığını beyan ederler.

Destek ve Teřekkür Beyanı

Bu araştırma TÜBİTAK 1001 projesi kapsamında desteklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, E.A., Stoler, J. ve Adams, Y. (2020). "Water insecurity and urban poverty in the Global South: Implications for health and human biology." *American Journal of Human Biology*, 32(1), 1-12.
- Addi-Racah, A. ve Israelashvili, M. (2014). "The long-term effects of a university outreach programme: Implications on higher education enrolment." *Higher Education Policy*, 27, 111-130.
- Aguilar, G. R. ve Sumner, A. (2020). "Who are the world's poor? A new profile of global multidimensional poverty." *World Development*, 126, 104716.
- Akerele, D. ve Adewuyi, S. A. (2011). "Analysis of poverty profiles and socioeconomic determinants of welfare among urban households of Ekiti State, Nigeria." *Current Research Journal of Social Sciences*, 3(1), 1-7.
- Akıllı, H. ve Dirikoç, A. (2017). "Türkiye'de kent yoksulluğu ve çocuk: Nevşehir örneği." *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 197-224.
- Babanyara, Y. Y., Usman, H. A. ve Salah, U. F. (2010). "An overview of urban poverty and Environmental problems in Nigeria." *Journal of Human Ecology*, 31(2), 135-143.
- Başaran, A. A. ve Çetinkaya, M. (2013). "Türkiye'de sübjektif yoksulluk profili: 2003-2008." *Sosyoekonomi*, 19(19), 243-262.
- Baud, I., Sridharan, N. ve Pfeffer, K. (2008). "Mapping urban poverty for local governance in an Indian mega-city: The case of Delhi." *Urban Studies*, 45(7), 1385-1412. doi:10.1177/0042098008090679
- Bektaş, Y. (2017). *Kentsel dönüşümde karma gelirli konut stratejisi ve Türkiye'ye özgü dinamikler: ankara-Altındağ Gültepe mahallesi örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Castañeda, A., Doan, D., Newhouse, D., Nguyen, M. C., Uematsu, H. ve Azevedo, J. P. (2018). "A new profile of the global poor." *World Development*, 101, 250-267.
- Çetin, S. (2012). "Kalkınmada kentleşme ve konut politikalarının önemi." *Hukuk ve İktisadi Araştırmalar Dergisi*, (4), 293-304.
- Cilesiz, S. ve Drotos, S. M. (2016). "High-poverty urban high school students' plans for higher education: Weaving their own safety nets." *Urban Education*, 51(1), 3-31.
- Coley, R. L. (2001). "Emerging research on low-income, umarried, and minority fathers." *American Psychologist*, 56(9), 743-753.
- Connelly, L. M. (2016). "Cross-sectional survey research." *Medsurg nursing*, 25(5), 369.
- Dedeoğlu, N. (2004). "Sağlık ve yoksulluk." *Toplum ve Hekim Dergisi*, 19(1), 51-53.
- Dixon, J. ve Macarow, D. (1998). *Poverty: A persistent global reality*. London: Routledge.

- Drotos, S. M. ve Cilesiz, S. (2016). "Shoes, dues, and other barriers to college attainment: Perspectives of students attending high-poverty, urban high schools." *Education and Urban Society*, 48(3), 221-244.
- Ejakait, E., Mutisya, M., Ezeh, A., Oketch, M. ve Ngware, M. (2011). "Factors associated with low achievement among students from Nairobi's urban informal neighborhoods." *Urban Education*, 46(5), 1056-1077.
- Erder, S. (1995). "Yeni kentliler ve kentin yeni yoksulları." *Toplum ve Bilim*, 66, 107-119
- Erder, S. (1996). *İstanbul'a bir kent konu: Ümraniye*. İletişim Yayınları.
- Ergun, C. ve Koçancı, M. (2017). "Yoksulluk ve kentsel mekân üzerine birkaç not." *Toplum ve Demokrasi*, 11(24), 201-228.
- Eryurt, M. A. ve Koç, İ. (2009). "Yoksulluk ve çocuk ölümlülüğü: hanehalkı refah düzeyinin çocuk ölümlülüğü üzerindeki etkisi." *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 52, 113-121.
- Ferguson, H. B., Bovaird, S. ve Mueller, M. P. (2007). "The impact of poverty on educational outcomes for children." *Paediatrics & child health*, 12(8), 701-706.
- Gazioğlu Terzi, E. (2014). "Toplumsal Yapı ile Bireysel Eylem Arasındaki İlişki Bağlamında Pierre Bourdieu'nun Habitus Kavramı." *Eğitim Bilim Toplum*, 12(46), 73-83.
- Güneş, F. (2009). "Kentsel yoksulluk/dışlanma (mı), göç ve istihdam: Eskişehir'de belediyeden yardım aileler." *SÜ İBBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(18), 449-471.
- Gürarlan-Baş, N. ve Karataş, B. (2013). "Yoksulluğun 1-4 yaş grubu çocuklarda hastalanma sıklığı üzerine etkileri." *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(3), 141-147.
- Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M. M. (2012). *Nöbetleşe yoksulluk: Sultanbeyli örneği*. İletişim.
- Jackson, A. P., Choi, J. K. ve Franke, T. M. (2009). "Poor single mothers with young children: Mastery, relations with nonresident fathers, and child outcomes." *Social Work Research*, 33(2), 95-106.
- Jackson, M. A. ve Nutini, C. D. (2002). "Hidden resources and barriers in career learning assessment with adolescents vulnerable to discrimination." *The Career Development Quarterly*, 51(1), 56-77.
- Kahraman, F. (2015). "Türkiye'de iç göç ve çocuk yoksulluğu: Gaziantep örneği." *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 12(12).
- Kahraman, F. ve Sallan-Gül, S. (2015). "Türkiye'de çocuk yoksulluğu: Gaziantep üzerine bir araştırma." *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 340-366.
- Kaiser, A.P. ve Delaney, E.M. (1996). "The effects of poverty on parenting young children." *Peabody Journal of Education*, 71(4), 66-85.
- Kaplan, M. ve Yardımcıoğlu, M. (2020). "Alan, habitus ve sermaye kavramlarıyla Pierre Bourdieu." *HABITUS Journal of Sociology*, 1, 23-37.

- Kaya, F. (2011). "Ağrı kent profilinde sosyo-ekonomik boyutlarıyla kentsel yoksulluk." *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 2019-242.
- Kiser, L. J. (2007). "Protecting children from the dangers of urban poverty." *Clinical Psychology Review*, 27, 211-225.
- Kiser, L. J. ve Black, M. M. (2005). "Family processes in the midst of urban poverty: What does the trauma literature tell us?" *Aggression and Violent Behavior*, 10(6), 715-750.
- Kurnaz, Ş. A. (2007). "Çocuk yoksulluğu." *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 12(12).
- Levin, C. E., Ruel, M. T., Morris, S. S., Maxwell, D. G., Armbr-Klemes, M. ve Ahiadeke, C. (1999). "Working women in an urban setting: traders, vendors and food security in Accra." *World Development*, 27(11), 1977-1991.
- Lucci, P., Bhatkal, T. ve Khan, A. (2018). Are we underestimating urban poverty? *World development*, 103, 297-310.
- Maziya-Dixon, B. M., Akinyele, I. O., Oguntona, E. B., Nokoe, S., Sanusi, R. A. ve Harris, E. (2004). Nigeria food consumption and nutrition survey 2001- 2003 Summary. International Institute of Tropical Agriculture (IITA).
- Middlemiss, W. (2003). "Poverty, stress, and support: Patterns of parenting behaviour among lower income black and lower income white mothers." *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 12(3), 293-300.
- Mitlin, D. ve Satterthwaite, D. (Ed.). (2013). *Empowering squatter citizen local government, civil society and urban poverty reduction*. London: Earthscan.
- Montgomery, M. R. ve Hewett, P. C. (2005). "Urban poverty and health in developing countries: household and neighborhood effects." *Demography*, 42(3), 397-425.
- Muyeba, S. (2019). "Institutional capital, urban poverty and household wealth in Cape Town." *World Development Perspectives*, 16, 100139.
- Nasir, N. I. S., Jones, A. ve McLaughlin, M. (2011). "School connectedness for students in low-income urban high schools." *Teachers College Record*, 113(8), 1755-1793.
- Nguyen, C., Linh, V. ve Nguyen, T. (2013). "Urban poverty in Vietnam: determinants and policy implications." *International Journal of Development Issues*, 12(2), 110-139.
- Noguera, P. A. (2011). "A broader and bolder approach uses education to break the cycle of poverty." *Phi Delta Kappan*, 93(3), 8-14.
- Nolan, L. B., Waldfogel, J. ve Wimer, C. (2017). "Long-term trends in rural and urban poverty: New insights using a historical supplemental poverty measure." *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 672(1), 123-142.
- Ocak, E. (2002). "Yoksulun evi." N. Erdoğan (Der.). *Yoksulluk hâlleri. Türkiye’de kent yoksulluğunun toplumsal görünüşleri* (s. 89-115). İstanbul: İletişim Yayınları.

- OECD. (2021). *Income inequality*. Erişim tarihi: 21.04.2023, <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality>.
- Oktik, N. (2008). "Yoksulluk olgusuna kavramsal ve kuramsal yaklaşımlar." N. Oktik (Der.). *Türkiye'de yoksulluk çalışmaları* (s. 21-56). İstanbul: Yakın.
- Özmen, D., DüNDAR, P. E., Çetinkaya, A. C., Taşkın, O., ve Özmen, E. (2008). "Lise öğrencilerinde umutsuzluk ve umutsuzluk düzeyini etkileyen etkenler." *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9, 8-15.
- Russell, M., Harris, B. ve Gockel, A. (2008). "Parenting in poverty: Perspectives of high-risk parents." *Journal of children and poverty*, 14(1), 83-98.
- Saçlı, A. (2019). "Türkiye'de kentsel yoksulluk olgusu üzerine bir değerlendirme." *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(2), 1-21.
- Samaan, R. A. (2000). "The influences of race, ethnicity, and poverty on the mental health of children." *Journal of Health Care for the Poor and Underserved*, 11(1), 100-110.
- Şantaş, F. (2016). *Yoksulluk olgusu ve Türkiye'de yoksulluğun ve çeşitli faktörlerin sağlık statüsü ve sağlık hizmetleri kullanımı üzerindeki etkisi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Satterthwaite, D. (2001). "Reducing urban poverty: Constraints on the effectiveness of aid agencies and development banks and some suggestions for change." *Environment and Urbanization*, 13(1), 137-157.
- Schulz, K. F., Altman, D. G., Moher, D. ve CONSORT Group. (2010). "CONSORT 2010 statement: updated guidelines for reporting parallel group randomized trials." *Annals of internal medicine*, 152(11), 726-732.
- Sharma, K. (2012). "Changing profile of urban poverty: A case study of Jharkhand (India)." *Transcience*, 3(2), 2191-1150.
- Shifa, M. ve Leibbrandt, M. (2017). "Urban poverty and inequality in Kenya." *Urban Forum*, 28, 363-385.
- Silva-Laya, M., D'Angelo, N., García, E., Zúñiga, L. ve Fernández, T. (2020). "Urban poverty and education. A systematic literature review." *Educational Research Review*, 29, 100280.
- Stamoulis, K. G., Pingali, P. L. ve Shetty, P. (2004). "Emerging challenges for food and nutrition policy in developing countries." *eJADE: electronic Journal of Agricultural and Development Economics*, 1(2), 154-167.
- Şengül, S. ve Cafrı, A. G. R. (2010). "Yoksulluk Ölçümünde Engel ve Rothbarth Eşdeğerlik Ölçekleri." *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 47-61.
- Tacoli, C. (2013). "Urban poverty, food security and climate change." *IIED Briefing Paper - International Institute for Environment and Development*, 17149, 4 pp.
- Threlfall, J. M., Seay, K. D. ve Kohl, P. L. (2013). "The parenting role of African-American fathers in the context of urban poverty." *Journal of Children and Poverty*, 19(1), 45-61.

- TÜİK. (2022). *Göç istatistikleri, 2021*. Erişim: 18.04.2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2021-45869>
- Uwizeye, D., Irambeshya, A., Wiehler, S. ve Niragire, F. (2020). "Poverty profile and efforts to access basic household needs in an emerging city: a mixed-method study in Kigali's informal urban settlements, Rwanda." *Cities & Health*, 1-15.
- Vilar-Compte, M., Bernal-Stuart, A., Sandoval-Olascoaga, S. ve Pérez-Lizaur, A. (2014). "The effect of Mexican household food security status and income distribution on food access." *Food Studiess Interdisciplinary Journal*, 3(31).
- Vilar-Compte, M., Burrola-Méndez, S., Lozano-Marrufo, A., Ferré-Eguiluz, I., Flores, D., Gaitán-Rossi, P., Teruel, G. ve Pérez-Escamilla, R. (2021). "Urban poverty and nutrition challenges associated with accessibility to a healthy diet: a global systematic literature review." *International Journal for Equity in Health*, 20(1), 1-19.
- Wratten, E. (1995). "Conceptualizing urban poverty." *Environment & Urbanization*, 7(1), 11–38.
- Yaşar, S. ve Taşar, M. O. (2019). "Kavramsal olarak yoksulluk ve Türkiye'de yoksullukla mücadele politikalarının etkileri." *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(38), 118-144.
- Yıldız, M. Z. ve Alaeddinoğlu, F. (2011). "Göç ve yoksulluk: Hakkâri örneği." *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 437-462.
- Yıldızak, G. B. (2020). "Kentsel yoksulluk: Çanakke örneğinde Fevzipaşa mahallesi." *Akademik Düşünce Dergisi*, 1, 46-67.
- Yılmaz, C. (2008). "Kentsel yoksulluk: dayanışma, güven ve risk ilişkisinin dönüşümü." N. Oktik (Der.) *Türkiye'de yoksulluk çalışmaları* (s. 163-206). İstanbul: Yakın.